

УДК 007:304:659.3

СЕРГІЙ НАБОКА ТА ЙОГО РОЛЬ У СТВОРЕННІ КИЇВСЬКОГО БЮРО УКРАЇНСЬКОЇ РЕДАКЦІЇ РАДІО “СВОБОДА”

Іван Ципердюк

*Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70-б, 69002, м. Запоріжжя, Україна,
e-mail: zdjuk@ukr.net*

У статті досліджено основні віхи життя та професійної діяльності дисидента Сергія Набоки. Проаналізовано значення та роль журналіста у відкритті й налагодженні роботи київського бюро української редакції радіо “Свобода”. Визначено, що співпраця з українською редакцією радіо “Свобода” остаточно утвердила його як морального та професійного авторитета не лише для сучасників, але й для наступних поколінь вітчизняних журналістів.

Ключові слова: Сергій Набока, Київський демократичний клуб, Український культурологічний клуб, дисиденти, українська редакція радіо “Свобода”.

Постановка проблеми. Українська редакція радіо “Свобода” впродовж усієї своєї історії відзначалася тим, що її програми створювали знакові для вітчизняної історії, культури та журналістики особистості: Михайло Добрянський, Микола Французенко, Ігор Качуровський, Мойсей Фішбейн, Іван Кошелівець, Емма Андіївська та інші. Серед цих видатних постатей вирізняється Сергій Набока – перший кореспондент української редакції радіо “Свобода” в Україні, один із перших працівників представництва радіо в Києві, журналіст, сміливі та чесні матеріали якого створили основу майбутнього потужного конвергентного ЗМІ, що став синонімом об’єктивності та правдивості інформації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Життя та професійна діяльність С. Набоки дотепер не потрапляли в поле зору науковців-журналістикознавців. Матеріали, пов’язані з журналістом, – це переважно спогади про нього та інтерв’ю, які брали в С. Набоки в різний час В. Кіпіані, С. Грабовський, Микола Вересень, Є. Захаров, Д. Дуцик, О. Герасим’юк та ін.

Водночас назріла нагальна потреба детального вивчення та аналізу життєвого й професійного шляху С. Набоки, значна частина якого була тісно пов’язана з українською редакцією радіо “Свобода”. Вимагає висвітлення значення та роль журналіста у процесі налагодження роботи української редакції радіо “Свобода” в Україні, завоювання нею довіри слухачів, утвердження свого унікального місця у вітчизняному медіапросторі та складних суспільно-політичних реаліях молодій державі.

Дослідження особистого та професійного шляху чільних постатей української журналістики не лише дає розуміння важливості цих особистостей для становлення

мас-медіа в незалежній країні, але й демонструє можливості “четвертої влади”, більшість із яких дотепер залишається не використаними. Професійний шлях С. Набоки, з огляду на це, є підтвердження тези, що наріжним каменем незалежної журналістики повинні бути справжні моральні авторитети в професії.

Отже, **метою** статті є детальніше ознайомлення з правозахисною та журналістською діяльністю С. Набоки. Це дасть можливість глибше проаналізувати та зрозуміти, чому саме українська редакція радіо “Свобода” стала основним місцем його творчої реалізації, і на цьому прикладі побачити, яким шляхом могла би піти вітчизняна журналістика за умови її реальної незалежності.

Завдання дослідження – показати етапи особистого та професійного формування журналіста С. Набоки, його утвердження на позиціях відвертого критика та опонента радянського режиму, подальшу співпрацю з українською редакцією радіо “Свобода” та її значення для утвердження незалежної національної журналістики.

Виклад матеріалу. 80-ті роки минулого століття в Україні – гнітючий час апофеозу радянського застою. Майже всі відомі українські дисиденти: Василь Стус, Іван Світличний, Левко Лук’яненко, брати Горині, В’ячеслав Чорновіл, Зеновій Красівський, Іван Гель, Валерій Марченко та багато інших – ув’язнені в таборах. Правозахисний рух був обезкровлений: Науковець і колишній кореспондент радіо “Свобода” Д. Саттер з цього приводу зауважив: “Свобода слова припинила своє існування навіть на рівні можливості, ідеї, які не можна було висловлювати, так і не були сформульовані, а люди, шукаючи прихистку в конформізмі, повернулися до стереотипного, безпечного способу мислення” [5, с. 95].

Здавалось би, радянським каральним органам вдалося остаточно розгромити український правозахисний рух і країна безповоротно рухається в бік зросійщення й повної втрати національної ідентичності. Однак у січні 1981 року дистильовану дійсність радянської України порушила приголомшлива подія: було арештовано журналіста Сергія Набоку, його приятеля Леоніда Мілявського, науковця-біолога Інну Чернявську та інженера-математика Ларису Лохвицьку. Сам С. Набока так згадував про ті події: “Посадили мене в 81-му році. Схопили вночі з 11-го на 12 січня – це якраз на день українського політв’язня, разом іще з п’ятьма, з чотирма особами, а сіли нас четверо за... як було сказано... я навіть не пам’ятаю, як виглядає стаття Кримінального Кодексу 187 прим, старого кодексу УССР, але щось таке приблизно: за розповсюдження наклепницьких вигадок, що паплюжать радянський державний... і якийсь там політичний лад. Ну, паплюжив я його, діло було, звичайно...” [6].

Один із членів-засновників Української Гельсінської групи, дисидент Микола Матусевич, який у той час також перебував в ув’язненні, згадував, наскільки важливою для українських політв’язнів була звістка про цей вияв громадянської непокори, спротиву режиму, солідарності з політичними бранцями радянських тюрем. Він засвідчив, що розпочата ними справа продовжується. Про ці арешти завдяки матері С. Набоки дізнались в Україні та за кордоном: “Сергій розумів, чим може закінчитися така діяльність. Заздалегідь розповів матері про своє спілкування з членом редколегії збірки «Хроника текущих событий», що видавалася в Москві (а також — членом Гельсінської групи,

членом Міжнародної амністії) Сергієм Григор'янцем. Під час однієї з телефонних розмов навіть передав мамі слухавку: «Познайомся з хорошою людиною». Коли сина заарештували, Катерина Михайлівна насамперед зателефонувала Григор'янцю, який мав зв'язок із паризькими корпунктами «Голосу Америки», «Бі-бі-сі» та радіо «Свобода» (в Україні їх ще не було). Буквально через день увесь світ заговорив про київські події [12]. С. Набока, який свого часу “з друзями хіба що слухали радіо «Свобода», але в якийсь момент прокололися на своїх «крамольних» розмовах, тусовках і т. д.” [8], очевидно, навіть не підозрював, що в майбутньому він стане тим, хто розпочне роботу української редакції радіо “Свобода” в Україні.

Арешт С. Набоки та його однодумців став наслідком створення 1979 року Київського демократичного клубу: “Всі ми були емоційно антирадянщиками і всі відчували, що треба щось робити” [8]. У клубі згуртувалося десь 40–50 юнаків та дівчат, які обмінювалися літературою, влаштовували філософські, релігійні семінари, співали “Ще не вмерла Україна”, намагалися зробити бодай щось в умовах, коли будь-який активний антирадянський опір в Україні було придушено, а дисиденти перебували в ув'язненні. Розповсюдження листівок у ніч із 11 на 12 вересня 1981 року, коли міжнародна громадськість відзначала День українського політв'язня, стало кульмінацією діяльності Київського демократичного клубу. У листівках закликалося підтримати українців-в'язнів сумління, які перебували в радянських тюрмах. Київський міський суд після недовгого слідства виніс вирок С. Набоці – три роки позбавлення волі. Однак відбувати покарання, незважаючи на так званий “склад злочину”, С. Набоку відправили в тюрму для карних злочинців: “<...> політичні зони не треба плутати з кримінальними. На кримінальних, чесно кажучи, важче. Я не сидів на політичній зоні, але з розповідей, не з мемуарів, з розповідей, зі спілкування скажу, що там... Я мріяв потрапити на політичну зону, не на три роки, я готовий був поміняти свої три роки на кримінальній на сім років на політичній і п'ять заслання, готовий з першого ж моменту, як мене заарештували. Там краще, там свої...” [1, с. 182].

С. Набока був осердям Київського демократичного клубу. Він народився 26 квітня 1955 року в місті Тула (Росія). Пізніше родина переїхала до Києва. Його батьки були журналістами (мати – Катерина Зеленська – була одним із найкращих журналістів часопису “Україна”). Отже, С. Набока формувався в середовищі людей, які в силу професії були значно краще обізнаними з реальним станом справ у СРСР, аніж це подавала офіційна пропаганда. Вони добре розуміли, що “советський спосіб життя був поєднанням економічної відсталості й репресій у країні й за кордоном” [3, с. 43]. Завдяки природному таланту, потягу до читання та історії України С. Набока дуже швидко усвідомив глибину насильства та несправедливості, яка замаскована за фальшивим фасадом радянської держави: “От я весь час кажу, що, звичайно, приємно бити себе в груди і кричати: «Я борюся за незалежність», – але насправді всі ті люди, які сиділи, або поневірялися, або змушені були емігрувати – це був спосіб життя. Ну, я буду казати за себе, я не міг жити в цій державі, – вона мені була гидка. Я розумів, що завдяки якимось своїм моральним вадам чи емоційним вадам я ніколи не прийму цього ладу. Я ненавидів, достатньо гостро відчував це, цю ненависть до комуністичного режиму,

до комуністичної партії, до советського народу, до всього, що взагалі відбувалося, відбувається і відбуватиметься” [6].

Незважаючи на поганий стан здоров'я, його, як особу, що викликала постійні підозри своїми антирадянськими розмовами й участю в неформальних об'єднаннях молоді, мобілізували до армії. У війську С. Набока також набув собі репутації людини, яка лише через те, що розмовляла із солдатами-українцями рідною мовою, організовує “землячества националистические”. С. Набока іронізував з цього приводу, що зброї йому не довірили, отож мусив відслужити на найвищому щаблі радянської, армійської ієрархії, у так званому “стройбате”.

Після повернення з війська С. Набока вступив на факультет журналістики Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, однак через ув'язнення та “антирадянську діяльність” закінчив його вже незадовго до своєї смерті. Після виходу на волю Сергій Набока заледве влаштувався на роботу бібліотекарем у Палаці культури міського трамвайно-тролейбусного управління, пізніше працював двірником у Києво-Печерській лаврі, вантажником у гастрономі. Усе це відбувалося під пильним наглядом КДБ, яке не давало можливості отримати бодай якусь більш відповідну освіті та інтелекту працю.

За час, що С. Набока провів в ув'язненні, в Україні практично нічого не змінилося. Жорсткі репресивні заходи призвели до того, що навіть після приходу до влади Михайла Горбачова й початку “перестройки” суспільно-політична активність була зведена до мінімуму, громадяни країни рад панічно боялися терору з боку власної держави. На зміну ситуації жодним чином не вплинуло також те, що з таборів почали потрохи випускати українських в'язнів сумління. Ці люди були, з одного боку, знесилені тривалими термінами ув'язнення, з іншого – ще не встигли налагодити співпраці між собою за межами тюрем. За ними безперервно стежили численні “сексоти”, вони перебували під постійним наглядом КДБ.

Усі ці нелегкі обставини стосувалися й тодішнього життя С. Набоки, але вони аж ніяк не вплинули на зміну його світогляду й потребу негайно діяти. Це певною мірою похитнуло його романтичні уявлення про старшу генерацію українських дисидентів: “на мене справляло враження безліч усіляких клубів, політичних дискусій, скажімо, у Росії, а в Україні все було мертво тоді, просто нічого подібного не існувало, як завжди. Ну, це банальне висловлювання, труїзм, що коли в Москві відкусять пальця, то в Україні одразу голову. То тут було просто мертво, і тоді якраз я почав втрачати пієтет, який нароблений роками до тих людей, які довго сиділи, до старшого покоління дисидентського, які сиділи по 20 років, скажімо, по кілька разів. Коли я звернувся з пропозицією до одного, і досі мною поважаного дядя, дисидента, дійсно розумна людина, нічого не скажеш. То... Кажу: «Треба щось робити. Давайте, може, щось організуєм, може, щось поробимо», – ми з церкви поверталися якраз. – «Рано ще, – була відповідь, – народ не зрозуміє, рано, не треба нічого робити, хай саме». Ну, тоді-от ми закурили ... Український культурологічний клуб” [6].

Створення 1987 року Українського культурологічного клубу, першої незалежної української громадської організації часів перебудови, яку згодом очолив С. Набока, ста-

ло відповіддю на бездіяльність суспільства, бажанням привернути увагу до численних національних проблем. Це було також реакцією на радянську вихолощеність медійного простору, як зазначає сам С. Набока: “інформаційний голод був, він <...> не міг бути потамований офіційною пресою, і саме тому <...>, коли вже перестали глушити все, припадає максимальна популярність західних радіостанцій, зокрема радіо «Свобода», коли всі слухали українську «Свободу» і російську «Свободу», абсолютно всі, таких не було, здається, хто б не слухав” [6].

С. Набока в цей час робить експеримент: друкує з друзями невелику самвидавівську газету, у якій збирає правдиву інформацію про найважливіші події останнього часу, переважно ті, про які інформували західні радіостанції. Популярність цього видання, за словами С. Набоки, була просто надзвичайною.

Діяльність Українського культурологічного клубу стала віховою подією в національній історії. Напівлегальна організація проіснувала майже два роки. Незважаючи на шалений опір і перешкоди з боку влади, на засідання Українського культурологічного клубу збиралися сотні людей, обговорювали гострі проблеми національної історії та культури. Слово “культурологічний”, і це визнавав сам С. Набока, було нічим іншим, як вдало знайденим маскуванням: “Ми всі чудово усвідомлювали, що наша організація – антисоветська, антикомуністична і націоналістична. Мною просто рухало бажання щось зробити” [2]. На той час С. Набока став членом Всеукраїнської координаційної ради Української Гельсінської спілки. Підсумком діяльності Українського культурологічного клубу стало, на пропозицію С. Набоки, проголошення його основної мети – здобуття Україною самостійності. Після цього з ініціативи С. Набоки усі члени клубу подали спільну заяву на колективний вступ до Української Гельсінської спілки.

В Українській Гельсінській спілці С. Набока здебільшого займається журналістикою, забезпечуючи інформаційну діяльність організації. На цей час припадає початок його співпраці з українською редакцією радіо “Свобода”. Спершу матеріали доводиться передавати через Москву, пізніше вже безпосередньо з Києва. Матеріали передавали телефоном. Із задалегідь домовленим номером у столиці України зв’язувались з Мюнхена, часто з’єднання переривали. Тоді доводилось чекати на відновлення розмови. “Було кілька випадків, що просто відрубався телефонний зв’язок, – розповідає Світлана Рябошапка. – Була постійна напруга, що ти не встигнеш все сказати у цей телефон, що тебе просто зараз відключать від того Мюнхена” [4, с. 59]. Однак це стало чи не єдиним найоперативнішим способом передавати найактуальніші новини з України, де суспільно-політичні події продовжували стрімко розгортатися. КДБ пильно стежило за роботою журналістів, і, якби не стрімкі демократичні зміни в країні, С. Набока і його колеги могли б з легкістю потрапити до в’язниці. У таємному документі, адресованому секретареві ЦК КПУ В. Щербицькому, зазначено: “<...> Набока та інші систематично передають на Захід міжнародним телефоном різні «заяви», «звернення» та інші тенденційні матеріали про порушення прав людини в СРСР, які нібито мають місце” [10, с. 48]. С. Набока цілком закономірно став першим кореспондентом української редакції радіо “Свобода” в Україні, зважаючи на те, що й охочих виконувати цю роботу не було

багато, а передовсім тому, що він усвідомлював своє життєве призначення та реалізацію насамперед як незалежного українського журналіста. У наступні роки С. Набока неодноразово підтвердив непохитність своєї позиції та переконань, не прийнявши жодної з численних партійних пропозицій на отримання депутатських мандатів та високих партійних посад. Натомість про початок активної співпраці з українською редакцією радіо “Свобода” С. Набока згадував найтеплішими словами: “Я ще пишаюся своєю роботою на українську «Свободу» в ті роки, дуже активно працювали. ... На українську «Свободу», ну, чи, може, 90-й, може, 89-й, не пригадую. Ті роки якраз, коли всі слухали, я дуже активно... трохи не кожного дня виходили в ефір, і непогано, як досі мені кажуть, тобто старалися, і багато хто слухав, і зустрічали просто на вулицях, дякували” [6].

Цілком закономірно, що, розпочавши співпрацю з окремими журналістами, керівництво української редакції радіо “Свобода” замислилось над створенням бодай умовного кореспондентського пункту редакції в Києві. Тодішній директор української редакції радіо “Свобода” Богдан Нагайло, перебуваючи в Києві, домовився із С. Набокою і його найближчими колегами Л. Мілявським та С. Рябошапкою про створення такого корпункту: “Хоча це ще було політично небезпечним в той час, вони погодилися і працювали в найважчих умовах, надійно й першокласно. Будь-яка радіостанція могла б позаздрити. Вони та їхні колеги стали в цьому важливому моменті голосом незалежної української журналістики в країні, яка ще не була вільною, але вже не була готова залишитися колонією радянської імперії” [9].

Відтоді співпраця С. Набоки з українською редакцією радіо “Свобода” не припинялася. Уже за кілька років він став одним із штатних співробітників київського бюро української редакції радіо “Свобода”, яке відкрилося 3 червня 1992 року. Цікавим є також факт про те, хто ж став основою новоствореного київського бюро, який озвучив один із його перших співробітників, журналіст Андрія Дерепа: “«кістяк» сформувався з постійних кореспондентів незалежного інформаційного агентства «Республіка», заснованого Сергієм Набокою” [4, с. 61].

Наприкінці 90-х років в ефірі української редакції радіо “Свобода” почала виходити авторська програма С. Набоки “Права людини: українська реальність”. Пізніше до створення програми долучилася журналістка Надія Шерстюк. Програма тривала 15 хвилин і виходила двічі на тиждень. Вона цілком складалася з матеріалів та рубрик, які були присвячені захисту прав людини, що цілком відповідало характеру та переконанням С. Набоки. Укладаючи програми, автори співпрацювали з правозахисниками в різних областях України. Програма не лише висвітлювала гучні справи та процеси, але й розповідала про проблеми звичайних українців, які зіштовхнулися зі сваволею влади, міліції, судів. Журналісти намагалися допомогти постраждалим, надавши подіям максимального розголосу. Програма С. Набоки “Права людини: українська реальність” виходила в ефір до 2005 року. Упродовж кількох років я також як кореспондент української редакції радіо “Свобода” в Івано-Франківській області надсилав матеріали до цієї програми. Свій досвід співпраці та спілкування із С. Набокою описав у короткому есеї “Набока”, який з’явився одразу після його смерті [11, с. 61-63].

Сергій Набока став основою редакційного колективу київського бюро української редакції радіо “Свобода”. Він не лише визначив високі професійні стандарти, за якими мали б працювати журналісти, але й був совістю колективу. Нарощуючи обсяги мовлення, київське бюро української редакції радіо “Свобода” збільшувало кількість працівників. Це були різні люди – досвідчені медійники й менш підготовлені, з високою планкою особистих та професійних моральних стандартів і тимчасові заробітчани. Деякі не змогли протистояти спокусам, які диктувала суперечлива українська дійсність, звабилися на посади й винагороди, фактично переставши бути журналістами. Але більшість “свободівців” пішли шляхом, протореним С. Набокою та колом його однодумців. Українська редакція радіо “Свобода” завдяки цьому була та залишається одним із найавторитетніших медіа в країні.

Помер С. Набока 18 січня 2003 року у відомчому готелі при одному з виправно-трудовак закладів Вінниці, де зупинився разом із колегами Надією Шерстюк та Андрієм Охрімовичем для підготовки матеріалів про життя засуджених для програми “Права людини: українська реальність”. Парадоксальним є те, що сам С. Набока відбував свій тюремний термін в одній із в’язниць, яка належить саме до цього управління. Маючи хворе серце, журналіст помер, як підтвердила експертиза, через гостру серцеву недостатність. А. Охрімович, що ночував в одному номері із С. Набокою, згадував відчуття, що товариш не дихає, від якого прокинувся посеред ночі. Це виявилось правдою. А. Охрімович просидів біля тіла товариша аж до ранку, бо готелі при українських тюрмах зачиняються зовні. Його відчайдушних криків про допомогу ніхто не почув.

Великий фотопортрет С. Набоки з незмінною люлькою в руках ще довго стояв в обрамленні калини на столі в київському бюро української редакції радіо “Свобода” як данина пам’яті та поваги колег до справжньої людини, патріота та великого професіонала: “Після «олімпійських чисток» 80-го, коли майже всі українські дисиденти, включаючи членів Української гельсінської групи, виявилися в концтаборах, на Заході склалося враження, що з рухом опору в Україні покінчено. Назавжди або, принаймні, надовго... Тоді і пізніше – у перебудову, коли створювався Культурологічний український клуб, – саме Сергій Набока і його друзі зберегли наступність традиції українського опору тоталітарному режимові. І якби не вони, <...> і Народний Рух був би не таким сміливим, і не було б у нас такого могутнього антикомуністичного руху, наявність якого у визначених умовах (після поразки путчистів у Москві) забезпечила незалежність України. У фундамент цієї незалежності Сергій Набока заклав один з найміцніших каменів” [7].

Висновки. Життєвий шлях С. Набоки засвідчив, що ціною чесно виконаного громадянського та професійного обов’язку в умовах тоталітарної держави можуть стати жорстокі репресії. В українській журналістиці він залишився зразком фахівця високого рівня, який керувався непохитними моральними та професійними стандартами. Відбувши ув’язнення за протидію радянській системі, яка денационалізувала український народ, він не втратив бажання до спротиву. Поле діяльності для нього стала активна громадська робота та незалежна журналістика. Підготовка самвидавівських газет, журналів та альманахів, подальша співпраця з українською редакцією радіо “Свобода”

остаточно утвердили С. Набоку як морального та професійного авторитета не лише для сучасників, але й для наступних поколінь вітчизняних журналістів. Він став одним із перших кореспондентів української редакції радіо “Свобода” в час, коли це (в умовах радянської України) загрожувало покаранням, уже традиційно обравши шлях вільної журналістики. Завдяки його зусиллям кореспондентський пункт згодом став київським бюро радіостанції. Це заклало надійну основу майбутнього потужного авторитетного медіа в незалежній українській державі.

Професійна діяльність С. Набоки демонструє, яким шляхом могла піти українська журналістика, якщо б держава для цього створила необхідні умови. С. Набока залишається зразком поєднання патріотизму, опозиції до будь-якої влади та сумлінного виконання професійного обов’язку. Численні факти з його правозахисної та журналістської діяльності ще чекають свого ретельного дослідження, вони є вкрай необхідними для утвердження нової парадигми становлення та роботи українських медійників. Варто сподіватися, що прийде також час на впорядкування та видання численних матеріалів, виступів, інтерв’ю і творів С. Набоки.

Список використаної літератури

1. Вересень Микола. Табу / Микола Вересень. – К. : Джерела М, 2001. – 320 с.
2. Кіпіані В. Вічний Набока / Вахтанг Кіпіані [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/04/26/37004/> (дата звернення : 20.09.2018).
3. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу / Едвард Лукас ; пер. з англ. П. Терещука. – К. : Темпора, 2009. – 488 с.
4. Ремовська О. Говорить Радіо Свобода. Історія української редакції / Олена Ремовська. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2014. – 163 с.
5. Саттер Д. Доба безумства. Занепад і кінець Радянського Союзу / Девід Саттер ; пер. з англ. Наталії Комарової. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. – 528 с.
6. Сергій Набока [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oralhistory.org.ua/interview-ua/551/> (дата звернення : 20.09.2018).
7. Сергій Набока: Інтелектуал, Громадянин, Воїн, Журналіст... / Частина I [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ar25.org/article/sergiy-naboka-intelektual-gromadyanyn-voyin-zhurnalist-chastyna-i.html> (дата звернення : 20.09.2018).
8. Сергій Набока: “Я завжди відчував себе років на двадцять п’ять...” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/sergiy_naboka_ya_zavzhdi_vidchuvav_sebe_rokiv_na_dvadtsyat_ruat.html (дата звернення : 20.09.2018).
9. “Сергія бракує мені, нам...” Друзі журналіста Набоки згадують. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/01/20/108861/> (дата звернення : 20.09.2018).
10. Українська Гельсінська Спілка (1988–1990 рр.) у світлинах і документах / концепція і упорядкування Олександра Ткачука. – К. : Смолоскип, 2009. – 224 с.
11. Ципердюк І. Набока // Ципердюк І. Подорож крізь туман / Іван Ципердюк. – К. : Грані-Т, 2010. – С. 61–63.
12. “Щоб навіки прийти з небуття”. 26 квітня виповнилося б 50 років відомому журналісту-правозахиснику Сергію Набоці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/schob_naviki_priyti_z_nebuttya_26_kvitnya_vipovnilosya_b_50_rokiv_vidomomu_zhurnalistu-pravozahisnik.html (дата звернення : 20.09.2018).

References

1. Veresen Mykola. Tabu / Mykola Veresen. – K. : Dzherela M, 2001. – 320 s.
2. Kipiani V. Vichnyi Naboka / Vakhtanh Kipiani [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/04/26/37004/> (data zvernennia : 20.09.2018).
3. Lukas E. Nova kholodna viina. Yak Kreml zahrozhuie i Rosii, i Zakhodu / Edvard Lukas ; per. z anhl. P. Tereshchuka. – K. : Tempora, 2009. – 488 s.
4. Removska O. Hovoryt Radio Svoboda. Istoriiia ukrainiskoi redaktsii / Olena Removska. – K. : Vyd. dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”, 2014. – 163 s.
5. Satter D. Doba bezumstva. Zanepad i kinets Radianskoho Soiuza / Devid Satter ; per. z anhl. Natalii Komarovoi. – K. : DUKh I LITERA, 2017. – 528 s.
6. Serhii Naboka [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://oralhistory.org.ua/interview-ua/551/> (data zvernennia : 20.09.2018).
7. Serhii Naboka: Intelektual, Hromadianyn, Voin, Zhurnalist... / Chastyna I [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.ar25.org/article/sergiy-naboka-intelektual-gromadyanyn-voyin-zhurnalist-chastyna-i.html> (data zvernennia : 20.09.2018).
8. Serhii Naboka: “Ia zavzhdy vidchuvav sebe rokiv na dvadtsiat piat...” [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://dt.ua/SOCIETY/sergiy_naboka_ya_zavzhdy_vidchuvav_sebe_rokiv_na_dvadtsyat_pyat.html (data zvernennia : 20.09.2018).
9. “Serhiia brakuie meni, nam...” Druzi zhurnalista Naboky zghaduiut. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/01/20/108861/> (data zvernennia : 20.09.2018).
10. Ukrainska Helsinska Spilka (1988–1990 rr.) u svitlynakh i dokumentakh / kontseptsiiia i uporiadkuvannia Oleksandra Tkachuka. – K. : Smoloskyp, 2009. – 224 s.
11. Tsyperdiuk I. Naboka // Tsyperdiuk I. Podorozh kriz tuman / Ivan Tsyperdiuk. – K. : Hrani-T, 2010. – S. 61–63.
12. “Shchob naviky pryity z nebuttia”. 26 kvitnia vypovnylosia b 50 rokiv vidomomu zhurnalistu-pravozakhysnyku Serhiiu Nabotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://dt.ua/SOCIETY/schob_naviki_pryity_z_nebuttya_26_kvitnya_vipovnylosya_b_50_rokiv_vidomomu_zhurnalistu-pravozahisnik.html (data zvernennia : 20.09.2018).

Стаття надійшла до редколегії 05.09.2018

Прийнята до друку 11.09.2018

SERHII NABOKA AND HIS ROLE IN THE CREATION OF THE KYIV BUREAU OF THE UKRAINIAN EDITORIAL OFFICE OF RADIO LIBERTY

Ivan Tsyperdiuk

*Classical private university,
70-b Zhukovskoho Str., 69002, Zaporizhzhia, Ukraine,
e-mail: zdjuk@ukr.net*

The article investigates the life and professional path of S. Naboka, a significant part of which was closely linked to the Ukrainian editorial office of Radio Liberty. The importance and role of the journalist in the process of establishing the work of the Ukrainian editorial office of Radio Liberty in Ukraine, gaining its confidence in the listeners, establishing its unique place in the domestic media space and the complex socio-political realities of the young state are highlighted.

The arrest of S. Naboka and his associates was the result of the creation of the Kyiv Democratic Club in 1979 and the distribution of postcards on the night of 11 and 12 September 1981, when the international community celebrated the Day of Ukrainian Political Prisoners.

After several years of imprisonment for anti-Soviet activities, Naboka initiated the creation of the Ukrainian Cultural Club, the first independent Ukrainian public organization of the reorganization period, which was later headed by him. It was the response to the inaction of society, the desire to draw attention to numerous national problems, as well as the reaction to the Soviet censorship of the media space. A closer look at the advocacy and journalistic activities of S. Naboka within the Kyiv Democratic and Ukrainian Cultural Clubs gave an opportunity to analyze and understand more precisely why the Ukrainian editorial office of Radio Liberty became the main place of its creative implementation, and, based on this example, observe how domestic journalism could develop in case it was truly independent.

S. Naboka became one of the first correspondents of the Ukrainian editorial office of Radio Liberty at a time when it (in the conditions of the Soviet Ukraine) was threatened with punishment. Due to his efforts, the correspondent station subsequently became the Kyiv bureau of the radio station. This laid the foundation for a future powerful reputable media in an independent Ukrainian state.

It was established that the professional path of S. Naboka is the confirmation of the thesis that the cornerstone of independent journalism should be true moral authority in the profession. This determines the growth of media standards and is also a guarantee of the audience's confidence in journalistic materials.

Key words: Serhii Naboka, Kyiv Democratic Club, Ukrainian Cultural Club, dissidents, the Ukrainian editorial office of Radio Liberty.